

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

Nr. 12, juli 2024

Samenwerking natuurorganisaties

AUTEUR: CHRIT VAN EWIJK

In Den Haag en omstreken zijn een groot aantal natuurorganisaties werkzaam. Hoe werken die samen?

Elke natuurorganisatie kent een kernactiviteit waar zij zich op concentreert en waar de meeste energie naar toe gaat. Op basis van hun kernactiviteit kan men die organisaties als volgt indelen als:

Tellers: Zij zijn degenen die de inventarisaties uitvoeren ter onderbouwing van beslissingen rond het aanwijzen en beheren van natuurgebieden.

Herstellers: Zij zijn de terreinbeheerders, werkgroepen voor beheer, maar ook de vogelopvang.

Vertellers: Zij zijn degenen die het publiekscontact hebben en mensen wegwijs proberen te maken in de lokale natuur. De verhalen komen van de drie andere categorieën.

Bellers: Zij trekken aan de bel bij de instanties als ergens de natuur in de knel dreigt te komen.

Verenigingen kunnen daarnaast ook nog andere activiteiten uitvoeren. Tellers kunnen bijvoorbeeld ook publieksexcursies doen. Een aantal, niet alle, natuurorganisaties met werkgebied in Den Haag en omstreken zijn als volgt in te delen.

Tellers

Herstellers

Zuid-Hollands Landschap

Vertellers

Bellers

Algemene Vereniging
Voor Natuurbescherming
voor Den Haag en omstreken

Deze natuurorganisaties houden elkaar op de hoogte van hun beleid, stemmen hun activiteiten op elkaar af en presenteren zich zo veel mogelijk als een 'koor' naar instanties en publiek. Op deze wijze vormen zij een informele netwerkorganisatie.

De voordelen van zo'n informele netwerkorganisatie zijn:

- zij past beter bij vrijwilligerswerk: micromanagement van activiteiten is gemakkelijker
- de lokale omgevingsexpertise komt beter tot zijn recht
- de communicatie gaat langzamer, maar wel breder
- inspraak kan georganiseerd worden in steeds wisselende combinaties waarbij meerdere perspectieven tegelijkertijd kunnen worden ingebracht.

Samenwerken is dus goed mogelijk en ook hoognodig.

Per 1 januari is de Omgevingswet in werking getreden. Een van de belangrijkste onderdelen daarvan is het ontwikkelen van streek- en gebiedsplannen door resp. provincies en gemeenten. Zo werkt de Gemeente Den Haag aan een gebiedsplan voor de Stedelijke Kust tussen Kijkduin en Scheveningen. Een centrale vraag is of commerciële activiteiten al of niet geconcentreerd moeten worden in de eindpunten. Er wordt nu heel aarzelend een begin gemaakt met de planvorming, doordat er gebrek is aan sprekende voorbeelden en kennis over de lokale omgevingen.

Het netwerk van natuurorganisaties in Den Haag en omgeving is goed geëquipeerd om de belangen van de lokale natuur te vertegenwoordigen in de op te stellen ontwikkelingsplannen. Een uitnodiging om te participeren krijgen we zeker. Dat is vastgelegd in de Omgevingswet.

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

IVN Natuureducatie

IVN Natuureducatie is een landelijke organisatie waarvan de leden zich inzetten voor activiteiten die erop gericht zijn een ieders inzicht met betrekking tot de Natuur en Milieu te verruimen.

Inlichtingen: Rob Meyer,
06 20 56 81 14, info@ivndenhaag.nl
Ledenadministratie: Roy van Hutten,
06 22 70 73 65, ledenadministratie@ivndenhaag.nl
Webmaster: Marjanne Dominicus,
06 34 47 70 44, webmaster@ivndenhaag.nl
Voorzitter: Chrit van Ewijk,
06 15 12 82 95, voorzitter@ivndenhaag.nl
Redactie Duizendblad: redactie@ivndenhaag.nl
Bankrekeningnummer IVN Den Haag: NL91 TRIO 0391 1745 68

Welkom nieuwe leden!

R. van den Berg, M. Beuriot, J. Bijlmer, M. Boersma, M. ter Brugge-Hazenbroek, L. Clemens, B. Consolini, H. Dijkhuizen, A. Dirkmaat, K. van Gorp, J. Grinwis, E. Groot, I. Grootewal, S. Haase, T. Havik, S. Hijstek, F. Hillebrand, R. van Hoorn, M. Huizen, P. Jutte, A. Klinkers, A. Koch, M. Kosters, C. Los, Y. van Marle, S. Oostenbrug, J. van Putten, W. van Riet, Z. Schutte, R. Staarink, A. Verbaan, M. van Voorst Tot Voorst, D. van der Zwart

Foto's voor- en achterkant:
fluitekruid Marjanne Dominicus, kompas kwal Lisette van Pelt

Inhoud

- 2 Samenwerking natuurorganisaties
- 3 Inhoud en colofon
- 4 Landschaps'lezer' Johan van Arragon
- 5 Sara Elisabeth Moraea
- 6 Onkruid bestaat niet?
- 7 NGO in september van start
- 8/9 Publieksexcursies
- 10 Wordt dit waterdiertje een heuze BN'er?
- 11 Texel Big Day Protestmars?
- 12 Klein springzaad
- 13 Leuke wespen
- 14- Een 'oase' aan de rand van de /15 stad

Colofon

Redactieadres:
redactie@ivndenhaag.nl
Redactie: Marjo Hess, Peter Venema, Viola Suto en Wim Voortman
Eindredactie: Lisette van Pelt
Opmaak: Marjanne Dominicus
Drukker: Editoo B.V. Arnhem

Duizendblad is een uitgave van IVN Den Haag en omstreken. Het blad verschijnt 4 keer per jaar. Kopij voor het volgende nummer voor 8 september 2024.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd zonder uitdrukkelijke toestemming van de redactie.

Landschaps'lezer' Johan van Arragon

AUTEUR: MARJO HESS

Hij is begin dit jaar lid geworden van het bestuur, als secretaris. Via de excursies, op de Zandmotor, geeft hij net als velen van ons invulling aan wat IVN beoogt: Mensen nieuwsgierig maken, en interesse opwekken voor de natuur.

"En zo zien en beleven dat natuur veel meer is dan je op het eerste gezicht ziet". Hij rondde in 2023 de gidsencursus af en herinnert zich dat ze eens 2 uur deden over 100 meter! Overigens heeft hij door de IVN-gidsencursus zelf vooral nieuwsgierigheid ontwikkeld bij wat wij mensen nu eigenlijk 'natuur' vinden. "Daar kun je dagen gesprek mee vullen!"

Natuur dichtbij huis

Als fysisch geograaf kijkt hij naar de vorm van het aardoppervlak, betaald werkend bij het Provinciehuis en nu als vrijwilliger bij IVN. In de opleiding heeft hij veel geleerd: bijvoorbeeld hoe je een verhaal vertelt en hoe je omgaat met een groep. Maar hij leert nog steeds als het om de flora- en faunakennis gaat, al is een wandelende encyclopedie niet de bedoeling. Dat de Zandmotor zo zijn interesse heeft, verbaast niet. Met zijn vakgebied in het achterhoofd is het extra "fantastisch te zien hoe het daar elke keer er weer anders uit ziet. Met mist, of een paar dagen vorst, en het licht is altijd anders. Er is nu ook een harde schelpenvloer ontstaan, met een soort steile klif." Het kan ook dichterbij huis: regelmatig wandelt hij met dezelfde blik van verwondering met zijn vrouw in het Rode Kruisplantsoen in de Bomenbuurt. Die blik was er altijd wel, maar het was een excursie met IVN in het Geuldal een aantal jaren terug, die hem op het idee bracht zelf de gidsencursus te gaan volgen. Als bestuurslid heeft hij, behalve het secretarisswerk, nog een speciaal aandachtsgebied: Groene GGZ. Het initiatief daarvoor is bij IVN landelijk ontstaan; het is de bedoeling met Parnassia-medewerkers en -cliënten met groen bezig te zijn, in de tuin of in de natuur. Via educatie komt je zo ook aan een beter welbevinden: ook typisch IVN!

Johan van Arragon

Sara Elisabeth Moraea

AUTEUR: WIM VOORTMAN

De Scandinavische winters zijn lang, en daarom wordt de Kerst daar uitbundig gevierd. Het begint op 13 december met Sint-Lucia en de feestelijkheden gaan door tot Driekoningen.

Ontmoeting

In januari 1735 was de bijna 19-jarige Sara Elisabeth ('Sara Lisa') Moraea in Falun (Zweden) op een van die feesten, waar ze Carl ontmoette, een bijna afgestudeerde arts. Sara Lisa was de dochter van de stadsdokter en kwam uit een rijke familie. Voor Carl was het meteen duidelijk dat hij Sara Lisa als echtgenote wilde, en de volgende dag bezocht hij haar opnieuw, nu uitgedost als Lap, waar ze erg van onder de indruk was. De dag daarop deed hij dat nog eens dunnetjes over, terwijl haar ouders er niet waren. Na nog wat bezoeken stemde ze ermee in met hem te trouwen. Maar haar ouders waren bepaald niet kapot van het idee dat hun dochter met een arts zou trouwen. Het beroep van arts garandeerde tenslotte allerm minst een fatsoenlijk inkomen. Uiteindelijk kwam Carl met zijn toekomstige schoonouders overeen, dat hij eerst zou promoveren, zodat hij zich als arts zou kunnen vestigen, en ook dat hij vanwege Sara Lisa's leeftijd nog een paar jaar zou wachten met trouwen.

Kort daarop ging Carl naar Nederland, waar een promotie snel en goedkoop geregeld kon worden, en daarna vond hij werk bij een rijke bankier die graag een dokter in de buurt had. Vriend Browallius had beloofd te zorgen voor de contacten tussen Sara Lisa en Carl.

Feesten en flirten

In de tussentijd vermaakte Sara Lisa zich met flirten en feesten. Ze kon zich haast obsessief in het kaartspel storten. Maar eind 1737 doken er geruchten op, dat Browallius haar wilde inpalmen, 'omdat Carl toch niet meer terug zou komen.'

Maar Carl kwam wel terug, en in 1739 zijn ze getrouwd. Tussen 1741 en 1757 kregen ze zeven kinderen, van wie er vijf volwassen geworden zijn.

Mopperig mens

Sara Lisa had er in haar huishouden goed de wind onder. De vier dochters waren onderworpen aan een streng regime, en haar zoon moest het regelrecht ontgelden. Rond zijn 30e liep hij nog de kans een draai om zijn oren te krijgen van zijn moeder, als hij iets deed wat haar niet zinde. Gasten beklagden zich soms over haar oppervlakkigheid en haar gewoonte de gezelligheid te verpesten, omdat hun geleerde gesprekken haar boven de pet gingen. Een student, die bij haar in huis een paar dagen moest wachten op de terugkeer van Carl, die veel van huis was, beklagde zich 'dat hij daar maar zat met dat mopperige

ouwe mens.' De 'prachtige bloem uit Falun' was in de loop der jaren behoorlijk verwelkt. Maar Carl bleef haar op handen dragen.

Linnaeus

Na Carls dood in 1778 heeft ze zijn manuscripten verkocht, waarmee ze de basis legde voor de Linnean Society in Londen. Want die Carl, dat was Linnaeus. En mopperig mens of niet: ze was kennelijk van een sterk geslacht, want ze overleed op 20 april 1806, zes dagen voor haar 90e verjaardag.

Duizendblad is er voor leden en wordt gemaakt door leden. Wij vullen het graag met artikelen, verslagjes, anekdotes, illustraties en foto's van Haagse IVN'ers.

Heb je iets leuks te vertellen of te laten zien, stuur je bijdrage dan naar redactie@ivndenhaag.nl. Ook als je niet zo'n goede schrijver bent is je bijdrage welkom. In dat geval redigeert de redactie je tekst zonder de eigenheid eruit te halen. Wij proberen alles te plaatsen mits het niet te lang is (maximaal 300 woorden, minimaal 40), en voor de deadline binnen is! Deadline voor het volgende nummer: **8 september 2024.**

Onkruid bestaat niet?

AUTEURS: JYTTE EUWE, CHERRY PRINS EN MARJOLEIN VAN ROTTERDAM

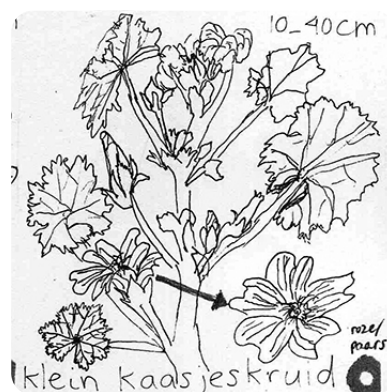
De Groene Geuzen, een groep enthousiaste vergroeners van het Scheveningse Geuzenkwartier, organiseerde op de eerste zomerdag van het jaar een 'Groenspiratiedag'. Het team stadsnatuur van IVN Den Haag was erbij met een kraam en een stoeplantjesbingo.

Foto: Casper de Weerd

Vergroenen

Het Geuzenkwartier is nogal versteend. In de wijk is daarom al een keer meegedaan met Operatie Steenbreek (tegels wippen en ruilen voor plantjes), maar het is nog niet genoeg, vinden de Groene Geuzen. Zij willen nog veel meer groen, en ook het groene bewustzijn een boost geven. En zo kwam de Groenspiratiedag er en staat het team stadsnatuur van IVN Den Haag op deze zonnige aprildag op het Van Sint Aldegondeplein. In onze IVN--groene kraam hebben we van alles te geef, maar vooral willen we mensen interesseren voor alles wat groeit in hun buurt. Hiervoor hebben we een stoeplantjesbingo gemaakt. We zijn vooraf naar het plein geweest en hebben gekeken wat er op en rond het plein groeit. Dat viel niet tegen: paardenbloem, klein kruiskruid, melkdistel, fijnstraal, klein kaasjeskruid, kruipklokje, kleine veldkers,

NGO in september van start

AUTEUR: ANNEMARIE VAN DER REST

Begin september gaan we weer van start met een nieuwe natuurgidsenopleiding, de NGO. We willen starten met zo'n 30 cursisten.

Er ging een serieuze voorbereiding aan vooraf. Daarbij gaat het niet alleen om het voorbereidingsteam, ook van alle actieve leden van onze vereniging kan een bijdrage gevraagd worden. We hebben docenten, begeleiders, mentoren en ook nog stageplekken en stagebegeleiders nodig. We gaan ook nog twee weekenden op pad; dat geeft de mogelijkheid om een weekend lang bezig te zijn met natuuronderzoek en gidsvaardigheden.

Kennis en vaardigheden

Als alles is geregeld en het programma rond is, volgt er een toets van het programma dat we gemaakt hebben door het IVN Cursushuis. Deze landelijke organisatie moet beoordelen of het programma voldoet aan de eisen. Ook de CV's van de docenten worden daarbij gecontroleerd. In de opleiding komen kennis en vaardigheden aan de orde waarmee natuur- en milieu-educatieve activiteiten georganiseerd en begeleid kunnen worden. Er wordt veel aandacht besteed aan 'hart' (dat wil zeggen: genieten van de natuur), 'hoofd' (meer te weten komen over de natuur en de relaties) en 'handen' (praktisch bezig zijn). Tijdens de opleiding is er gelegenheid om te oefenen in educatieve vaardigheden.

NGO-team

Eind december 2023 begon een enthousiast team van zeven leden aan de voorbereidingen. Dit NGO-team bestaat uit Mirjam Brakman, Henk Muller, Ingrid Piek, Lisette van Pelt, Annemarie van der Rest, Marcel van Rooijen en Mirjam Rotmans. Elk teamlid heeft zo zijn eigen expertise en allemaal zijn we heel enthousiast om er ook dit keer weer een succes van te maken.

Tijdens de informatiebijeenkomsten op 1 en 4 juni konden de toekomstige cursisten horen wat de opleiding inhoudt, wat de tijdsbesteding is en wat er van de cursisten wordt verwacht.

Omdat er veel meer aanmeldingen waren (85) dan opleidingsplaatsen, volgde daarna een interviewronde met de kandidaten. Hier maakte het NGO-team nader kennis met de kandidaten en werd hen gevraagd naar hun motivatie. Uiteindelijk werden er zo'n 30 kandidaten geselecteerd en kan de opleiding na de zomervakantie starten!

kleine veldkers, vogelmuur, winterpostelein, robertskruid, paarse dovenetel, tuinjudaspenning en nog het een en ander. De genoemde soorten tekende Jytte voor de kaart, en ze maakte meteen ook groene vlaggetjes met het IVN-logo om bij de plantjes te zetten.

Gratis stokrozen

Op de dag zelf zijn we een onderdeel van een bruisend groen geheel. Bij onze burens (AVN) kunnen bezoekers zaadbommen en bijenhôtels maken. Er staat een enorme boor waar je stukken stam onder kan leggen om er gaten in te maken. Dat vindt iedereen geweldig! Verder kunnen bezoekers onder meer een groene buurttroute lopen, is er een plantjesruilbeurs met gratis stokrozen en zonnebloemplantjes, vertelt een Delftse IVN-collega iets over vogels in de stad, en is er een nieuwe kans voor Operatie Steenbreek, een kraam waar mensen ter plekke tegels kunnen inleveren in ruil voor planten. Halverwege de dag ligt de container al bijna vol.

Ook de bingo wordt met enthousiasme begroet, hoewel soms met een kritische noot. Een vader:

"Grappig dat jullie zeggen dat onkruid niet bestaat. Onkruid bestaat wél. Ik ben tuinman geweest en die plantjes gingen er allemaal uit. Nou ja, sommige ervan zijn echt mooi, dat moet ik toegeven. Alleen zijn het er soms wel heel veel."

Gelukkig werkt de stoeplantjesbingo – door kinderen speurtocht genoemd – intussen uitstekend. Twee meisjes zijn zo enthousiast dat ze hem drie keer doen. Elke keer komen ze trots terug met een compleet afgevinkte bingokaart, zowel de voorkant (op het plein) als de achterkant (een rondje door de straten).

Tips

Voor IVN'ers is een groene buurttag een mooie kans. Een paar tips: samenwerken met anderen is goud en het is fijn als je niet te veel wilt. Ook fijn (als daar gelegenheid voor is) om behalve een activiteit te organiseren ook een praatje te houden om mensen iets meer te vertellen. Er waren op de Groenspiratiedag verschillende sprekers. Hadden wij hier ook ruimte voor gevraagd dan hadden we wellicht meer mensen enthousiast kunnen maken voor "onkruid", en hun waarschijnlijk het gedichtje van Ida Gerhardt meegegeven:

*"Godlof dat onkruid niet vergaat.
Het nestelt zich in spleet en steen
breekt door beton en asfalt heen
bevolkt de voegen van de straat."*

Publieksexcursies

Let op:

De meest actuele informatie is te vinden op de website en bij sommige publieksexcursies is aanmelden verplicht!

De wandelingen duren 1,5 à 2 uur en zijn gratis.

Vragen over publieksexcursies: Rob Meyer,
info@ivndenhaag.nl of bel 06-2056 8114

Wandelingen op aanvraag: wandelingen@ivndenhaag.nl

6-7 10:00 De Horsten

Mooie zomerwandeling tussen bloemen en kruiden. Hoofdingang Papeweg t/o nr 21, 2245 AE Wassenaar. Toegang gratis. Wel betaald parkeren via landgoederendehorsten.nl

6-7 13:00 Westduinpark

Afwisselende wandeling door Westduinpark over veelal onverharde paden. De Savorninlohmanlaan hoek/Laan van Poot, 2566 AN Den Haag.

7-7 10:00 Overleven op landgoed Oosterbeek

Is Oosterbeek het onopvallende zusje van Clingendael? Echt niet. Tijdens deze excursie kijk je met een andere bril naar dit interessante landgoed. Met het thema 'overleven' in gedachten, ontdek je hoe dieren en planten in landgoed Oosterbeek weten te (over)leven. Welke dieren wonen er op het landgoed en waar schuilen, eten en paren ze? En, we trekken dit thema verder door. Stel je eens voor, dat wij mensen zouden moeten overleven in deze omgeving. Waar slaap je dan, wie maakt je 's ochtends wakker, wat kun je eten en hoe houd je jezelf warm? Kortom, beschouw deze excursie – met een dikke knipoog – als een mini-survivalcursus voor beginners. Wassenaarseweg/Thérèse Schwartzstraat, t.o. Wassenaarseweg 387, 2596 CX Den Haag.

7-7 10:30 Centrum Den Haag

Langs historische plekken en verborgen tuinen. Begin juli geurt de binnenstad naar de bloeiende lindes. Loop mee langs plekjes, die je waarschijnlijk niet kent. Start Hoek Westeinde/Lange Lombardstraat (tegenover Cafe Petit Paradis) Westeinde 99, 2512 GV Den Haag.

17-7 19:30 Westduinpark

Zomerse duinwandeling op een doordeweekse woensdagavond. De Savorninlohmanlaan/hoek Laan van Poot, 2582RT Den Haag.

21-7 10:00 Ockenburgh

Landschapsontwikkeling en natuur in het Hyacintenbos. Fietsenstalling op parkeerplaats buitenplaats Ockenburgh, Monsterseweg 2, 2553 RL Den Haag. Honden niet toegestaan. Aanmelden verplicht via timcovanbrummelen@gmail.com

21-7 14:00 Berkheide

Hoe het opnieuw laten verstuiwen van het zand de oorspronkelijke duinvegetatie weer kan laten terugkeren. Hotel Duinoord, Wassenaarseslag 26, 2242 PJ Wassenaar.

3-8 09:30 De Horsten

Insecten en andere beestjes. Hoofdingang Papeweg t/o nr 21, 2245 AE Wassenaar. Toegang gratis. Wel betaald parkeren via landgoederendehorsten.nl

3-8 13:00 Westduinpark

Excursie door verschillende zone's van het Westduinpark over onverharde paden. De Savorninlohmanlaan/hoek Laan van Poot, 2566 AN Den Haag.

4-8 10:00 Ockenburg

Landschapsontwikkeling en natuur in het Hyacintenbos. Fietsenstalling op parkeerplaats buitenplaats Ockenburgh, Monsterseweg 2 2553 RL Den Haag. Honden niet toegestaan. Aanmelden verplicht via timcovanbrummelen@gmail.com

4-8 14:00 Zandmotor

Hoe werkt de Zandmotor? Waarom ligt hij precies op deze locatie? En vooral wat groeit en bloeit erop? Otrobanda Beach Strandpaviljoen Strandslag 1, 2554ZZ Den Haag. Parkeren kan op het einde van de Machiel Vrijenhoeklaan.

7-8 19:00 Oosterbeek

Stilte en verwondering op Landgoed Oosterbeek. Ga je mee struinen op Landgoed Oosterbeek? In rust en stilte dompe-
len we ons 's avonds onder in dit mooie gebied. We gebruiken onze zintuigen en staan een paar keer stil bij mooie
dingen die wij tegenkomen. Wassenaarseweg/Thérèse Schwartzestraat, t.o. Wassenaarseweg 387, 2596 CX Den Haag.
Aanmelden verplicht via: ivn.natuurgidsen.denhaag@gmail.com

14-8 19:30 Westduinpark

Zomeravond in het duingebied met geuren en kleuren. Eind van De Savorninlohmanlaan/hoek Laan van Poot,
2582RT Den Haag.

21-8 14:00 Park Schakenbosch

Hoe is het nu in het park? Hoofdingang GGZ Haagstreek Veursestraatweg 181, Leidschendam.
Bereikbaar met bus 45 en 46, halte GGZ Haagstreek.

31-8 10:00 Marlot/Reigersbergen

Zomer op het landgoed. Hofzichtlaan/hoek Bezuidenhoutseweg, 2594 CB Den Haag.

1-9 10:30 Begraafplaats Oud Eik en Duinen

Monumentale bomen en historische graven. Laan van Eik en Duinen 40, 2564GT Den Haag.

4-9 09:30 De Horsten

Late zomerwandeling. Papeweg t/o nr 21, 2245 AE Wassenaar. Aanmelden bij de gids via whatsapp: 0626550882

7-9 13:00 Westduinpark

Afwisselende excursie door Westduinpark over meestal zanderige paden De Savorninlohmanlaan/hoek Laan van Poot,
2566 AN Den Haag.

8-9 14:00 Vlietland

Libellen en andere insecten. Kniplaan 22 t.o. restaurant De Knip, 2251 AK Leidschendam.

22-9 14:00 Scheveningen-Haven

Hoe kan je aan de kleur van het zeewater zien welk jaargetijde het is? Wij bekijken het onderwaterleven van de haven.
En wij gaan naar de draaikom om te genieten van een mooi haven panorama.
Verzamelen voor restaurant Catch by Simonis Dr. Lelykade 43, 2543CL Den Haag.

27-9 15:00 Sorghvliet

Eetbare en geneeskrachtige natuur Scheveningseweg 24, 2517 KW Den Haag.

29-9 10:00 Ockenburg

Landschapsontwikkeling en natuur in het Hyacintenbos. Fietsenstalling op parkeerplaats buitenplaats Ockenburgh,
Monsterseweg 2, 2553 RL Den Haag. Honden niet toegestaan.
Aanmelden verplicht via timcovanbrummelen@gmail.com

29-9 10:00 Ockenburg en de Stenen Kamer

Natuur met een vleugje geschiedenis. Brug ingang Ockenburgh, Monsterseweg 2, 2553RL Den Haag.

29-9 10:30 Te Werve

Zien we nog wat interessants in deze tijd?
Parkeerterrein Paviljoen Te Werve, Huys de Wervelaan 110, 2283 TM Rijswijk.

Wordt dit waterdiertje een heuse BN'er?

AUTEUR: MARJO HESS

Het is de kokerjuffer, die door waterbeheerders, wetenschappers en natuurorganisaties samen met waterdier-tjes.nl is gekozen tot waterdiertje van het jaar 2024.

Een mooie aanleiding om de kokerjuffer in het zonnetje te zetten in deze rubriek. En daarnaast ook de groep waartoe het behoort: de geleedpotigen. Daarvoor kijk ik naar waterdier-tjes.nl en het Geleedpotigenboek van de Jeugdbondsuitgeverij.

Waterkwaliteit

De aanwezigheid van de kokerjuffer is een signaal voor een goede waterkwaliteit. Dat is één van de redenen dit diertje voor 2024 in de schijnwerper te zetten. Daarnaast is de wetenschap geïnteresseerd in het materiaal waarmee de kokerjuffer zijn koker bouwt. Er schijnen nogal wat verschillende kokers voor te komen! En ... onder de kokerjuffers komen overigens ook 'naaktlopers' voor, de zogeheten naakte kokerjuffer. Op de website waterdier-tjes.nl is allerlei toegankelijke informatie over dit diertje en de vraag naar waarnemingen te vinden. Met de nodige handreikingen word je van harte uitgenodigd om zelf te speuren naar de kokerjuffer in kleine wateren en je ontdekkingen door te geven.

Het Geleedpotigenboek is van een andere orde. Wat heet, het beschrijft de vele orden en families van deze groep, die in Nederland meer dan 22.000 soorten kent. Daarmee is het een kennisbron voor iedereen die meer over de groep wil weten. Maar ook over de manier waarop onderzoek en met name het vangen van deze groep plaatsvindt. Ook de bij alle voorkomende gedaanteverwisseling krijgt logischerwijs aandacht. Je zult dan wel vooral de Latijnse naam tegenkomen in dit classificatieboek. Er is een heldere beschrijving van de kenmerken van verschillende orden in aantallen poten of hoe de diverse segmenten van het dier eruit zien.

Het is en blijft echt een boek voor iemand die gedetailleerd meer kennis wil krijgen, ook al kun je per onderdeel kijken wat je interesse heeft. Dan kun je bijvoorbeeld bladeren naar oorwormen, zilversisjes, kakkerlakken of snavelinsecten. Of naar de 4200 soorten kevers, die net als de andere soorten, tot in het kleinste detail in alle kenmerken getekend, en kleurrijk gefotografeerd staan afgebeeld. En natuurlijk staat de kokerjuffer er ook in. Bijzonder om te lezen dat ze verschillende levenswijzen kennen, die worden omschreven als passief filterend, actief filterend, knippend, schrapend en predator-actief

zijn. Het geeft mooi aan hoe dit boek in elkaar zit. Hoe dan ook, genoeg informatie om thuis te genieten van deze schoonheden, en erop uit te trekken en dit waterdiertje nog meer bekendheid te geven.

Waterdier-tjes.nl

Krediet, A, Heijerman, Th. & Buesink, R. 2022. *Het Geleedpotigenboek, Tabellen voor de orden en families van Nederlandse Hexapoda, Myriapoda, Chelicerata, en Crustacea*. Jeugdbondsuitgeverij.

Commentaar?

Vind jij iets van dit ledenblad? Ben je het oneens met een artikel of heb je juist iets heel nuttigs geleerd, of geniet je gewoon van de mooie foto's? Laat het ons weten, dan maken we een nieuwe rubriek met reacties van lezers.

Texel Big Day

AUTEUR: MARCEL VAN ROOIJEN

Texel Big Day is een wedstrijd waar teams van 1-4 personen in 24 uur zoveel mogelijk vogelsoorten proberen te zien/horen en pogen zoveel mogelijk geld in te zamelen voor het beschermen van kustbroedvogels.

Vrijdagavond 10 mei is het zover. Mijn team meldt zich om 23:50 bij het startpunt. Start is 00:00 uur. We hoorden meteen onze eerste vogel, regenwulp. Tegen de bosrand hoorden we een kerkuil. In het bos was het stil. Zuidelijk door de duinen fietsend, hoorden we scholekster en Kievit. Later overall om ons heen nachtegalen.

Het werd licht, vogels ontwaakten. We hoorden steeds meer. Zelfs de roerdomp. We besloten terug naar noord te gaan om daarna langs de Waddenzeekust zuidelijk te fietsen en via het bos weer noord.

Eerst zeetrek kijken

Daar zagen we zwarte zeeëenden, jan-van-genten en dwergstern.

Zwarte wouw werd gemeld, naar noord. Deze hebben we gezien. Door naar de kuifkoekoek. Veel mensen daar, zoekend naar de kuifkoekoek. Wij zoeken andere vogels. De kuifkoekoek niet gezien. Er kwam een melding van een zeearend. Vliegend noord.

Weer op weg naar noord. Bij een uitkijkpunt zagen we Engelse kwikstaarten en oeverzwaluwen. Daar ook de zeearend gezien. Was ver weg, maar duidelijk herkenbaar.

Langs de kust

We zagen de zwarte- en witbuikrotgans. Ook morinelplevieren. We zagen een casarca en verderop zaten ringmussen.

Bij het volgende stuk, zagen we Temmincks strandlopers, kempfaan, bontbekplevier en kleine zilverreiger. Weer op de fiets hoorden we een spotvogel.

Bij een plas zaten grote sterns en een noordse stern. We gingen weer richting zuid, waar we paarse strandlopers zagen.

In het bos

Het begon later te worden en we wilden op tijd bij de nachtzwaluw zijn. Onderweg noteerden we geoorde futen en baardman. In het bos hoorden we een boompieper en vloog een blauwe kiekendief over.

De zon zakte. Bij een mooi punt wachtten we op de nachtzwaluw. Dan ineens was daar de ratel van de nachtzwaluw. Heel gaaf.

De elektrische fiets ging op turbo en we reden naar De Cocksdorp. Daar kwamen we om 23:15 uur aan. Bijna alle teams waren binnen. Alleen de teams die streden om de winst waren nog op zoek naar vogels. Het was een ontzettend leuk avontuur. Ons team heeft in totaal 129 vogelsoorten gezien/gehoord. Wij hebben € 1757,51 opgehaald. Iedereen die ons heeft gesponsord, hartelijk bedankt!

Eidereend. Foto: Marcel van Rooijen

Protestmars?

AUTEUR: ROB MEYER

Tijdens de Vruchtenbuurtwandeling liep de groep van zo'n 25 deelnemers langs de slager op de hoek van de Kruisbessenstraat.

De vrouw van de slager kwam verontrust naar buiten snellen. Zij dacht dat het een protestdemonstratie was tegen het eten van vlees.

Zo zie je maar!

Klein springzaad

AUTEUR EN FOTO'S: VIOLA SÜTO

Klein springzaad uit de schaduw van de Haagse duin- en bospaden.

Naam

Naast diverse paden in de duinbossen die Den Haag rijk is, valt het op: een zee van groene bladeren, tot ongeveer 60 centimeter hoog, waaruit gele bloemetjes oplichten. Dit is het klein springzaad, familie van de balsemien- en springzaadplanten. De wetenschappelijke naam luidt *Impatiens parviflora*, 'ongeduldig klein bloemetje'. Zowel de Nederlandse als de Latijnse naam zijn raak. De gele bloem is inderdaad klein, bijna nietig ten opzichte van de bladzee, (0,6 tot 1,8 cm inclusief spoor) en de plant is ongeduldig als de vrucht rijp is. De vrucht springt dan open en katapulteert de zaden alsof de plant er snel vanaf wil. Kenmerkend voor het klein springzaad (en andere balsemiensoorten) is de vorm van de bloem. De bloemetjes hebben een duidelijk bovenlip en een onderlip, plus een spoor.

Verspreiding

De springende wijze van zaadverspreiding van het klein springzaad werkt in Nederland goed. Aanvankelijk komend uit Midden-Azië en Siberië, verspreidde de plant zich al in de 19e eeuw vanuit botanische tuinen. De eerste waarneming buiten een hortus is genoteerd in 1880. De eenjarige is sindsdien goed ingeburgerd: het is een algemeen voorkomende plant zonder een al te agressieve voortplanting. Dit in tegenstelling tot de reuzenbalsemien (*impatiens glandulifera*), die van oorsprong in India en de Himalaya voorkwam en die zich na import in Nederland zo goed thuis voelde, dat hij in de top tien van de lijst van invasieve exoten is terechtgekomen. Sinds 2017 staat hij op de lijst van voor de Europese Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten. Hoewel de talrijke aanwezigheid in de halfschaduw langs bospaden een andere indruk kan wekken, geldt dit niet voor het klein

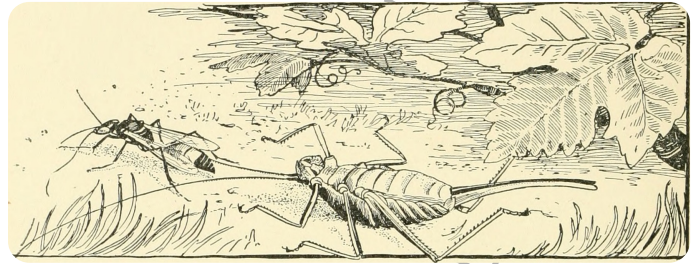

springzaad.

Eetbaar?

Jonge loten van het klein springkruid kunnen gekookt gegeten worden. Omdat het blad calciumoxolaat kan bevatten, wordt afgeraden loten of bladeren rauw te eten. Calciumoxolaat, het calciumzout van oxaalzuur, kan al bij een kleine hoeveelheid een zeer brandiger gevoel in mond en keel geven. Slijmvlies kan opzwellen, waardoor gevaar van verstikking kan ontstaan. Overigens bevatten ook gekende groenten als spinazie en rabarber kleine hoeveelheden calciumoxolaat. Koken, eventueel met toevoeging van een beetje geprecipiteerd krijt, kan helpen met het voorkomen van klachten. In niet te grote hoeveelheden is de toevoeging van jonge loten of bladeren van het klein springzaad aan een quiche of een ander goed verhit groentegerecht aardig omdat het blad een niet al te uitgesproken maar toch eigen smaak aan het gerecht geeft.

De zaden van het klein springzaad zijn eetbaar en hebben een mooie, nootachtige smaak. De zaden bevatten geen of verwaarloosbare hoeveelheden calciumoxolaat. Een nadeel bij dit eetbare onderdeel van de plant is echter dat het oogsten van de zaden nogal wat geduld of handigheid vereist. De zaden springen immers gemakkelijk weg....

Er zijn spinnendoders die zich keer op keer tegen spinnenwebben werpen om de spin uit haar schuilplaats te lokken, sluipwespen die hun prooi kunnen ruiken ook al zitten ze diep in de grond of onder de bast van een boom. Hun lange legboor gaat er moeiteloos doorheen en prikt de prooi precies op de goede plek aan om haar eieren erin af te zetten.

Graafwespen brengen hun vangst levend naar hun van tevoren gegraven nest, leggen er hun ei op en maken het holletje keurig dicht, soms aangestampt met een steentje. Altijd weten ze het nest feilloos terug te vinden op geur en zicht.

Spectaculair is de Pompilidsoort die een vele malen grotere en gevaarlijke tarantula uit haar hol weet te krijgen. Deze tarantulasoort maakt een nest van blaadjes met een voor- en een achteringang, om zo de kans op een argeloos nieuwsgierig hapje te verdubbelen. De wesp dartelt eindeloos heen en weer tussen de beide ingangen, kiekeboe spelend. De getergde spin rent van de ene naar de andere kant en komt uiteindelijk voorzichtig een klein stukje het nest uit... de wesp slaat onmiddellijk toe. De wesp kan de enorme tarantula niet verslepen maar dat hoeft ook niet, want het ei is gelegd en zal zich ontwikkelen tot een vleesetende larve die zich van binnenuit dik eet terwijl de spin gewoon doorgaat met het dagelijks leven.

De spinnendoders in ons land zijn wat minder ambitieus maar toch moeten zij altijd uitkijken voor de giftige kaken van de spin. De gevechten zijn altijd spectaculair, en de wesp wint niet altijd. Maar meestal wel. Als observator moet je een enorm geduld en uithoudingsvermogen hebben om zoiets vast te kunnen leggen, het kan uren tot dagen duren, en dan nog moet je niet net op het verkeerde moment een andere kant op kijken. Zelf zou ik het niet kunnen maar soms gebeurt het zomaar onder je neus. En verder is het natuurlijk erg leuk om erover te lezen.

Bronnen

The Insect World of J. Henri Fabre, Beacon Press 1991

Serian Summer, Endless Forms, Harpers Collins Publishers 2022

Leuke wespen

AUTEUR: LISETTE VAN PELT

Wespen zijn gewoon leuk. Niet die vervelende klieren die alsmat komen storen als je lekker buiten zit met je drankje of je eten. Die andere honderdduizend soorten. Die zitten niet allemaal in Nederland: wij hebben er ongeveer 400.

Unieke eigenschappen

Al die verschillende soorten hebben superieure eigenschappen, uiteraard met precisie gericht op de meest geschikte voedselbron voor hun nageslacht. De wespentaille is er voor de wendbaarheid: een steek is vliegenvlug toegebracht omdat wespen zich makkelijk in een flits kunnen dubbelvouwen en daarbij nog evenveel kracht hebben in het hele lijfje. Sterk zijn ze sowieso: wie een bijewolf ziet vliegen met een honingbij tussen de pootjes ziet daar al bewijs van. Het kan nog sterker: de Grote Rupsendoder is nog steeds een heel stuk kleiner dan de enorme rupsen die zij naar haar nest sleept. De wesp 'Languedocian Sphe' prikt een grote zwangere sabelsprinkhaan (zwanger is een vereiste) aan, en om te zorgen dat de spartelende sprinkhaanpoten haar niet raken sleept ze haar slachtoffer aan een van de voelsprietten achter haar aan - zie de illustratie die J. Henri Fabre maakte bij deze observatie.

Een 'oase' aan de rand van de stad

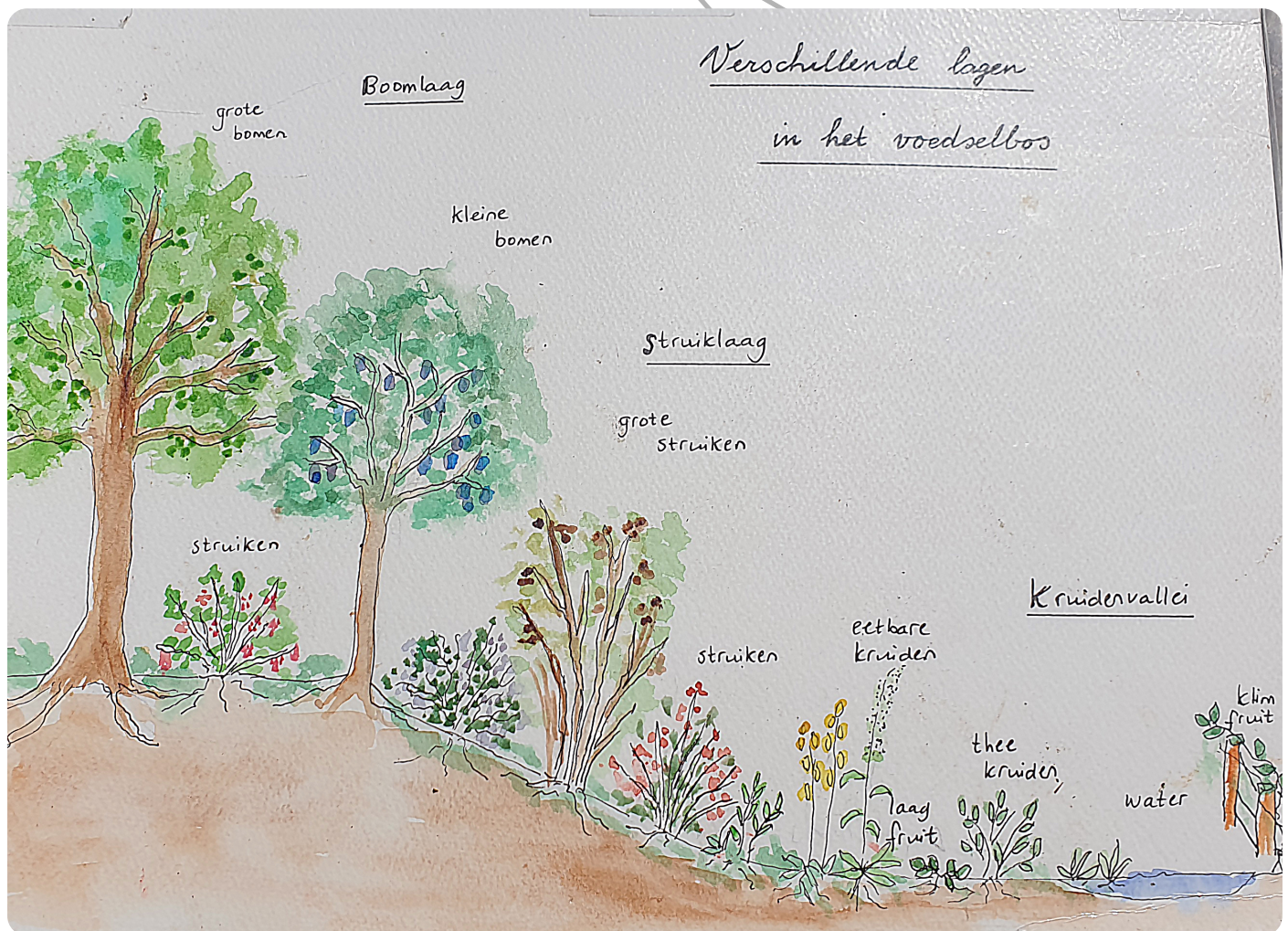
AUTEUR EN FOTO'S: MARJO HESS

De plek waarover het hier gaat, bevindt zich op het talud van het fietspad langs de noordelijke ringweg (N14) van Den Haag: het Voedselbos Mariahoeve. Het bestaat sinds 2021 en is een van de activiteiten van Stichting Tuinen van Mariahoeve.

Voedselbos

Marjan Looije van deze stichting ontvangt een groep geïnteresseerde IVN'ers op een stralend zonnige zaterdag. Al vanaf 2013 was een groep enthousiastelingen in de wijk actief, bijvoorbeeld om insectenvriendelijke struiken geplant te krijgen. Later werd deze groep een stichting en werd zo een betere gesprekspartner voor de gemeente. Dat is uiteraard maar een deel van het werk; een groep vrijwilligers onderhoudt het voedselbos in 2 uur durende klussen. Mensen tekenen in op de lijst met alle noodzakelijke klussen en worden 'beloond' met een maandelijkse workshop. Daarop staat dan een bepaald thema of plant centraal. De workshops eindigen altijd met een ter plekke bereide kleine proeverij.

Iets dergelijks doen ook de boskoks, die voor een korte cursus via de dichtbijge vmbo opleiding College St. Paul worden geworven. Er blijkt meer dan gewone belangstelling voor te bestaan!

Fruit, noten en planten

Maar nu de plek zelf: Het voedselbos bevindt zich in een aangewezen ecologische zone en wordt zo veel mogelijk beplant met inheemse bomen en planten.

Het is aangelegd in gelaagdheid: de walnootboom en fruitbomen staan hoger op het talud, de struiken en kruiden op lagere gedeelten. Daar staan ook een hazelnootboom en hazelnootstruiken. De kiwibes, kleiner dan de kiwi met wel een vergelijkbare smaak, is een van de weinige niet inheemse planten. Deze is duidelijk nog in de groei en wordt geleid langs een hoger gelegen pad waar ook een insectenhotel staat.

Het kruidendeel is aan de zijkant beplant met Japanse wijnbes. Deze stekelige struik met heerlijke kleine rode vruchten, verhindert zo dat honden hier hun uitwerpselen achterlaten.

Mensen kunnen hier vrij in- en uitlopen en rondkijken en plukken. Als we rondwandelen horen we gezoem langs de smalle paadjes tussen de verschillende delen door. We zien een grote verscheidenheid en horen ook wat we daarmee allemaal kunnen doen.

Smeewortel, met bloemen in verschillende kleuren, is zeer insectenvriendelijk en het blad kan tot zelf worden gemaakt en is goed om gewrichtspijnen te verhelpen. De citroenmelisse staat in groten getale; die vinden we later terug in de glaasjes water die we krijgen. Een duindoorn met bessen met zoveel vitamine C dat drie bessen gelijk staan aan één sinaasappel (zeker die onrijp geplukte die we nu kopen, voegt Marjan toe). Heermoes die zo vaak als een vervelende hinderpaal in een tuin wordt gezien, blijkt goed te werken tegen rugklachten. Aanwezige IVN'er Henk weet nog aan te vullen dat je er tinnen materiaal schoon en blinkend mee kunt wrijven.

Heilzame werking

Marjan vertelt ons dat een noot, vrucht of plant zelf vaak in de structuur aangeeft waarin deze heilzaam is. Denk aan de walnootvorm die op hersenen lijken. Die werkt dus daarop; heermoes lijkt wel op een ruggenwervel, en werkt dus op de rug. Onlangs ontdekte een dochter van Marjan dat het aanwezige, gratis, kleeftkruid (in water laten staan) haar in tegenstelling tot allerlei dure uitgetroefde producten wel van haar acné afhielp.

Smikkelen en smullen

Veel aanwezige kruiden kunnen als salade of pesto worden gebruikt, zoals bijvoorbeeld zevenblad, paardenbloemblad en blad van de smalle weegbree. Daarmee gaan we ook zelf aan de slag.

Iedereen gaat driftig op zoek, snijdt ze samen vrolijk klein, en dan ook nog even malen. Dat alles voor een pesto waaraan iedereen wel parmezaanse kaas toegevoegd wil zien. En helaas nu nog niet inheemse cashewnoten; de walnootboom is nog niet zover. Een toastje met de pesto en water met citroenmelisse: het is twaalf uur, proost!

PESTO
VIJF WILDE KRUIDEN

Paardenbloem, Look zonder Look, Smalle Weegbree, Eranduetel, Zevenblad

Ingrediënten

1. 2 handenvol wilde kruiden
2. peper en zout naar smaak
3. handje met cashewnoten of zonnebloempitten bij notenallergie
4. 100 g Parmezaanse kaas.
5. 150 ml bio- olijfolie. (vijf scheuten)

Alles in de blender of handmixer mengen.

Heerlijk op toastje of bij de pasta !

